

Kemény János

A vietnami kudarc hatása az amerikai felkelésellenes elméletre

A tanulmány célja, hogy megvilágítsa, milyen alapokon nyugodott az Egyesült Államok felkelésellenes doktrínája a vietnami háború kezdetekor, és a vietnami háború maga milyen változásokat idézett elő az amerikai doktrínában. A tanulmány a doktrinális megközelítést helyezi előtérbe, mivel a szerző véleménye szerint ez a legalkalmasabb mutatója annak, hogy az amerikai hadsereg a háború idején mit tartott fontosnak a háború megvívása szempontjából.

Kulcsszavak: doktrína, Egyesült Államok, felkelésellenes hadviselés, gerilla, Vietnam

Kemény János: *The Impact of the Failure in Vietnam on the Development of US Counterinsurgency Theory*

The objective of the following article is to highlight on what fundamentals the counterinsurgency theory of the United States rested at the beginning of the Vietnam War, and what kind of changes the war itself triggered in the US doctrine. The article uses a doctrinal focus as its central approach, because in the opinion of the author this is the best indicator for showing which factors the United States Army considered important for winning the war in Vietnam.

Keywords: counterinsurgency warfare, doctrine, guerrilla, United States of America, Vietnam

Bevezetés

A felkelésellenes hadviselés a közelmúlt egyik meghatározó fogalma lett az iraki és afganisztáni konfliktusok kapcsán, „újralfedezése” számos könyvet és publikációt eredményezett. Azért kell a fogalom újralfedezéséről beszélnünk, mert az Egyesült Államok vietnami szerepvállalásának kudarcra hosszú időre száműzte nemcsak a köztudatból, hanem az amerikai fegyveres erők doktrinális dokumentumainak jelentős részéből is. Az elmúlt években tapasztalt érdeklődés hatására közben megjelent a szakirodalomban egy revizionista vonal is, amely szerint az Egyesült Államok jobban teljesített Vietnámban, mint a konfliktust követően látszott. Ennek vizsgálata a mai konfliktusok kapcsán is fontos tanulságokkal szolgálhat.

A tanulmány célja, hogy bemutassa az Egyesült Államok felkelésellenes megközelítésének sajátosságait a vietnami kontextusban; magának a konfliktusnak a sajátosságait; azt, hogy milyen történelmi és politikai hagyományok mentén került sor a felkelésellenes hadviselés elméletének alkalmazására; és végül: a vietnami kudarc miként befolyásolta a

későbbi amerikai felkelésellenes fellépést. A tanulmány alapvetően az 1965 és 1968 közötti időszakra koncentrál, mivel ekkor került sor a háború amerikanizálására, ez lett meghatározó a későbbi elemzésekben és a doktrínafejlődés terén, és a politikai szférára is nagy hatást gyakorolt az Egyesült Államokban. Az 1968–1973 közötti időszaknak – ami felkelésellenes szempontból talán fontosabb is volt – nem volt ekkora hatása.

A tanulmány négy nagyobb részből áll. Az első az elméleti háttér bemutatása után összefoglalja az Egyesült Államok 1950 előtti felkelésellenes hadviselésbeli jellemzőit. A második rész az indokínai háborút és a felkelésellenes doktrína 1951–1965 közötti fejlődését, a harmadik az amerikai felkelésellenes fellépés gyökereit és vietnami sajátosságait mutatja be 1965–1968 között, a negyedik pedig a vietnami vereség politikai és katonai hatásait összegzi.

I. Definíciók és elméleti háttér

A vietnami eseményeket a mai fogalomrendszerben az irreguláris hadviselés fogalomkörébe sorolhatjuk. Az irreguláris hadviselés az amerikai védelmi minisztérium definíciója szerint „*fegyveres harc állami és nem állami szereplők között a legitimitás és a releváns populáció(k) feletti befolyás megszerzése érdekében*”.¹ Ehhez hozzá kell tenni, hogy a vietnami konfliktus nem tartozott a hagyományos, belső ellentéteken alapuló felkelések sorába, mivel a Dél-Vietnam területén működő fegyveres csoportok jelentős külső támogatással és menedékekkel rendelkeztek, ami részint Észak-Vietnam reguláris fegyveres erejének bevetését is jelentette a felkelés támogatására.

A felkelés jelenlegi definíciója az amerikai védelmi minisztérium szerint: „*Szubverzió [tevékenység, melynek célja, hogy aláassa a kormányzó hatalom katonai, gazdasági, pszichológiai vagy politikai erejét vagy morálját] és erőszak szervezett alkalmazása azzal a céllal, hogy [a felkelők] megszerezzék, semlegesítsék vagy versenybe szálljanak egy régió politikai kontrolljáért*”.² A felkelés a vizsgált időszakban alapvetően a maoi elhúzó, vidéki központú felkelések (a kor zsargonjában: népi háborúk) modelljét jelentette.

Mao Ce-tung *Az elhúzó háborúról* című, 1938-ban megjelent művében a második kínai–japán háború kapcsán írt a sokszor hivatkozott maoi népi háború három szakaszáról, melyek a következők: stratégiai defenzíva, stratégiai patthelyzet és stratégiai offenzíva.

A stratégiai defenzíva a felkelői oldal számára a politikai szervezés és a gerilla-hadviselés alapjai megteremtésének (például a bázisterületek létrehozásának) időszaka. A szakaszt a felkelésellenes erő erőfölénye jellemzi mind katonailag, mind gazdaságilag. A felkelő erőnek a politikai mozgósítás, külföldi támogatók szerzése, katonai tapasztalatszerzés és a különbségek csökkentése az elsődleges feladata a felkelésellenes erővel szemben.

A stratégiai patthelyzet szakaszában a felkelők a gerilla-hadviselésre koncentrálnak (ami kiegészíthető konvencionális hadviseléssel), az ellenség gyenge pontjait támadva, széles körű harcokat gerjesztve. A szakasz időbeli hossza attól függ, hogy milyen módon változik az erők egyensúlya. Jelentős gazdasági és fizikai károkkal járhat, a nemzetközi

1 Department of Defense *Military and Associated Terms*, Department of Defense [online], 2014. 127. o. Forrás: Department of Defense [2016. 10. 12.].

2 Uo., 121. o.

helyzet is befolyásolhatja. Ennek ellenére a politikai mozgósításnak nagyobb méreteket kell öltenie, a nemzetközi támogatást növelni kell, és törekedni kell az ipari kapacitások fejlesztésére. Ez a szakasz hosszú ideig tarthat, és az erők egyensúlyának a felkelő erő számára kedvező változása vezeti át a harmadik fázisba.

A stratégiai offenzíva során a felkelő erő az első és a második fázisban felépített erőkkel konvencionális támadást indít a felkelésellenes erő – a kínai–japán háború esetében Kína – területének visszaszerzésére. Ehhez fontos a nemzetközi támogatás biztosítása, ami intenzív diplomáciai fellépést és propagandát igényel. A gerilla-hadviselés ekkor a konvencionális fellépést támogatja. Ez a fázis a hadszíntéren kialakult különbségek miatt nem minden területen zajlik egyformán.³

Összefoglalva: a maoui modell, amely a vietnami konfliktus elméleti alapjául is szolgált, nagymértékben épít a lakossági támogatásra a felkelő szervezet információs, anyagi és toborzási igényeit illetően.

A felkelésellenes hadviselés jelenlegi definíciója az Egyesült Államok hadseregének felkelésellenes doktrínája szerint „*átfogó civil és katonai törekvés, melynek célja, hogy egy időben legyőzze és korlátozza a felkelést, és megoldást kínáljon kirobbanásának okaira*”.⁴ A felkelésellenes kézikönyv szerint a „*győzelem elérése egy felkelő számára kevésbé függ a fegyveres ellensége legyőzésétől, és nagyobb mértékben múlik a csoport azon képességén, hogy a (gyakran ideológiai alapú) politikai érdekeinek milyen mértékben képes támogatást szerezni, és azon, hogy képes-e elegendő erőszakot generálni ahhoz, hogy megvalósíthassa a politikai következményeket*”.⁵

A felkelésellenes hadviselés fogalma a vizsgált időszakban sokszor keveredett a gerillaellenes hadviselés fogalmával. A gerillaellenes hadviselés definíciója: „*Olyan műveletek és tevékenységek, melyeket fegyveres erők, félkatonai erők vagy nem katonai szervezetek hajtanak végre gerillák ellen. A gerillaellenes műveletek a felkelők fegyveres erejére koncentrálnak, létfontosságú támogató törekvései vagy részei a felkelésellenes műveleteknek*”.⁶ A gerillaellenes tevékenység tehát jóval korlátozottabb, főként katonai jellegű tevékenység, míg a felkelésellenes hadviselés markáns gazdasági dimenzióval is rendelkezik, és ideális esetben a politikai dimenziója a meghatározó.

Felkelésellenes hadviselés az Egyesült Államokban 1950 előtt

Bár az Egyesült Államok nem volt gyarmattartó hatalom, gazdag múltja van az irreguláris konfliktusokban való szerepvállalásban. Max Boot ezeket vizsgálva három periódust különböztet meg:

1. Gazdasági hatalmi időszak (1700-as évek vége – 1890-es évek): Rövid távú, amerikai gazdasági érdekeltségeket alátámasztó katonai akciók jellemzik. Ebben az időszakban zajlottak a bennszülött népcsoportok elleni határháborúk, amelyek irreguláris

3 MAO Tse-tung: *On Protracted War*, Selected Works of Mao Tse-tung [online], 2004. Forrás: marxists.org [2016. 10. 13.].

4 Field Manual (FM) 3-24: *Insurgencies and Countering Insurgencies*, Department of the Army [online], 2014. 1–2. o. Forrás: Federation of American Scientists [2016. 10. 13.].

5 Uo.

6 Joint Publication (JP) 3-24: *Counterinsurgency*, Department of Defense [online], 2013. V–11. o. Forrás: Department of Defense [2016. 10. 14.].

örökségnek tekinthetők. A szakasz az Egyesült Államok hatalmi helyzetének megszilárdulásával ér véget.

2. Nagyhatalmi időszak (1898–1941): A spanyol–amerikai háború után az Egyesült Államok számos konfliktusban vett részt. Ennek eredményeként több ország került átmenetileg amerikai irányítás alá, és jó részük a mai értelemben vett felkelésellenes és stabilizációs műveleti megközelítést igényelt.
3. Szuperhatalmi időszak (1941–2003): Ebben a szakaszban a fő hangsúly a hidegháborús fenyegetésnek megfelelően a konvencionális államközi műveletekre helyeződött át a felkelésellenes műveletek kárára.⁷

Ki lehet jelteni, hogy Boot könyvének megjelenése óta, 2005 és 2014 között a felkelésellenes hadviselés újabb felvirágzása következett be az Egyesült Államokban.

A katonai szerepvállalással kapcsolatos feladatok két szereplőt érintettek: a hadsereg és a tengerészgyalogságot. Az előbbi kisebb mértékben volt érintve, bár az irreguláris erők elleni harc terén történelmileg jelentős tapasztalatai voltak (indián háborúk, amerikai polgárháború). A karibi térségben azonban ritkán kapott szerepet, mivel politikailag érzékenyebbnek bizonyult a bevetése, így a tengerészgyalogságra hárult ez a feladat. Ezért és a számos politikai megkötés miatt, amelyek mellett a konfliktusokat meg kellett vívni, a tengerészgyalogságot egy ideig a nem hivatalos „külügyi csapatok” (State Department troops) elnevezéssel is illették.⁸

A korábban az ország méretéhez képest csekély létszámú amerikai hadsereg nagy hatással volt a második világháború. A rövid idő alatt nagymértékben megnövelt létszámú hadsereg identitása a második világháborús győzelemmel kapcsolódott össze, a nukleáris fegyverekkel vívandó háborúban viszont az alkalmazkodás lett az elsődleges feladat. Így a hadsereg a második világháború előtti tapasztalatokat a karibi térségben szolgáló tisztek nyugdíjazásával gyakorlatilag elvesztette, ezért külső forrásokból kellett újraépíteni.

II. Az indokínai háború és az Egyesült Államok (1950–1965)

Az indokínai háború kitörésekor az Egyesült Államok vezetése a dekolonizáció részeként tekintett a konfliktusra, és 1946–1949 között nem nyújtott semmilyen közvetlen támogatást a francia félnek. Az esetleges segítségnyújtásért cserébe amerikai oldalon elfogadhatónak tartották volna, hogy Laosz, Kambodzsza és Vietnam autonómiát kapjon. A franciák lépéseket tettek ebbe az irányba 1949-ben, de közbejött a kínai kommunista győzelem, ami fordulatot hozott az amerikai fél hozzáállásában. A kínai kommunista vezetés elismerte a Ho Si Minh vezette Viet Minh-t,⁹ aminek következtében az amerikaiak az indokínai háborút gyarmati háború helyett antikommunista háborúnak tekintették.¹⁰

A támogatás megadását nagymértékben motiválta, hogy az amerikai fél tartott a kínai térhódítástól a térségben. Az 1950. május 1-jén született elnöki döntés a védelmi minisz-

7 Max BOOT: *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*, Basic Books, 2003. xvii–xix. o.

8 *Small Wars Manual*, Fleet Marine Force Reference Publication FMFRP 12-15, United States Marine Corps [online], 1990. 1–7. o. Forrás: Marines.mil [2016. 10. 12.].

9 *Aid for France in Indochina 1950–1954*, Report of the Office of the Secretary of Defense Vietnam Task Force [online], 1969. 1–2. o. Forrás: National Archives [2016. 10. 14.].

10 David HALBERSTAM: *The Best and the Brightest*, Ballantine Books, 1992. 136–137. o.

térium számára költségkeretet biztosított a francia expedíciós erők megsegítésére. Nem sokkal később sor került egy gazdasági és katonai tanácsadó misszió létrehozására is. A támogatásnak voltak megkötései: az Egyesült Államok aktívan, katonák küldésével nem vesz részt a harcokban; Laosz, Kambodzsza és Vietnam tényleges autonómiát kap; a franciák felhagynak a térségben gyarmatosító céljaikkal; egy Kína elleni potenciális háborúban az Egyesült Államok nem fog közvetlen katonai szerepet vállalni. A háború lezárásáig az Egyesült Államok körülbelül 2,6 milliárd dollár értékű anyagi segítséget nyújtott a francia félnek könnyű gyalogsági fegyverektől repülőgépekig terjedően.¹¹

Bár 1954-ben, a Dien Bien Phu-i ostrom kapcsán felvetődött annak a lehetősége, hogy az Egyesült Államok valamilyen módon bekapcsolódjon közvetlenül is a konfliktusba, erre nem került sor a koreai háború és az amerikai katonai vezetés ellenállása miatt. A fő érv katonai oldalról az volt, hogy a potenciális beavatkozás költségei – öt-tíz hadosztály, hatalmas infrastrukturális beruházások (vasút- és kikötőépítés), kommunikációs infrastruktúra létrehozása stb. – hatalmasak lennének. Becslések szerint 55 utász zászlóaljra és összesen körülbelül 500 ezer és 1 millió közötti számú katonára lett volna hozzá szükség. A kínai beavatkozás lehetősége és a zavaros belpolitikai viszonyok a térségben nem tették kívánatosná a beavatkozást a hadsereg vezetésének szemében.¹² Felmerült még a légi erő bevetése, de ennek értelmét és hatásosságát katonai oldalról megkérdőjelezték.

A Dien Bien Phu-i vereséggel a franciák számára politikailag tarthatatlanná vált az indokínai háború folytatása. A konfliktus francia szakaszának lezárására 1954-ben megszületett genfi egyezmény eredményeként létrejött Észak- és Dél-Vietnam, valamint a független Laosz és Kambodzsza. Dél-Vietnamban Ngo Dinh Diem személyében olyan partnert talált az amerikai vezetés, akivel együtt tudott működni. Az Eisenhower-adminisztráció az első évek viszonylagos nyugalmanak köszönhetően növelte a támogatás mértékét, amelynek keretében jelentős segélyek és amerikai tanácsadók érkeztek az országba. David Halberstam az amerikai külpolitikát ebben az időszakban az arrogancia, az idealizmus és a naivitás keverékének minősítette, mivel amerikai részről nem ismerték fel a nacionalizmus szerepét és a gyarmattartók korábbi támogatásának politikai terhét a konfliktusban. A déli országrész ráadásul számos egyéb problémát is magában rejtett: erősen feudális jellegű, katolikus politikai elittel és alulfejlett biztonsági apparátussal rendelkező állam volt, amely az amerikaiak szerint önmagában nem lett volna képes független államként túlélni a kommunista nyomást.¹³ Ez vezetett ahhoz, hogy a genfi egyezmény szerint az ország jövőjéről döntő, 1956-ra kitűzött, az északiak által folyamatosan szorgalmazott választást Diem amerikai egyetértéssel mindannyiszor elodázta.

1959-től azonban megváltozott a helyzet. Az északi kommunista párt központi bizottsága ekkor döntést hozott a dél-vietnami forradalom szükségességéről, amit tömegek mozgósításával és fegyveres erők támogatásával kívántak megvalósítani. Erre az időszakra tehető a később Ho Si Minh-ösvényként elhíresült logisztikai rendszer kiépítésének

11 Aid for France in Indochina 1950–1954 [1969], 10–15. o.

12 HALBERSTAM: *i. m.* 143. o.

13 HALBERSTAM: *i. m.* 146–148. o.

megindítása és a leendő felkelő csoport magjának átszivárgása.¹⁴ Az északi törekvések termékeny talajra találtak: létrejött a Kommunista Párt Dél-vietnami Központi Irodája (Communist Party's Central Office for South Vietnam – COSVN) és a Népi Felszabadítási Front (National Liberation Front – NLF). Az előbbi politikai szervezet, az utóbbi katonai, melynek általánosan használt elnevezése a helyi szóhasználatból átvett Viet Cong (VC).¹⁵ 1964 végére a VC már ezredszintű szerveződésre is képes volt, és attól lehetett tartani, hogy a felkelés a maoi népi háború harmadik fázisába lép. 1964. december 28-a és 1965. január 4-e között egy ezred erejű VC-formáció elfoglalt egy falut Saigontól 40 mérföldre, ami azért aggasztotta az amerikai döntéshozókat, mert a dél-vietnami hadseregnek (Army of the Republic of Viet Nam – ARVN) csak jelentős veszteségek árán sikerült kiszorítani őket.¹⁶ A felkelés okozta katonai és politikai nyomást más belső politikai folyamatok is fokozták: 1963-ban például a Diem-vezetés ellen kitört buddhista tüntetések és az ellenük való erőszakos fellépés megosztotta az amerikai vezetést is.¹⁷ Bár Kennedy elnök alatt voltak jelek arra, hogy az Egyesült Államok nem kívánja folytatni Dél-Vietnam támogatását,¹⁸ utódja, Lyndon Baynes Johnson a korábbi politika elmélyítése mellett döntött. Az új amerikai vezetés a bombázásokat használta nyomásgyakorlásra az északi fél tárgyalóasztalhoz kényszerítéséhez. Az első amerikai szárazföldi egységek az amerikai légi egységek védelmére érkeztek az országba.¹⁹

Az Egyesült Államok felkelésellenes doktrínájának fejlődése (1951–1965)

A felkelésellenes műveletek formális doktrínairásához a negyvenes évek végén kezdtek hozzá az Egyesült Államokban. Russell W. Volckmann alezredes – aki a második világháború alatt a Fülöp-szigeteken helyi ellenálló erőket vezetett a japánok ellen – irányította a gerillaellenes doktrína kidolgozását. A háború előtti amerikai tapasztalatok kimaradtak belőle, mivel ekkorra már eltűnt az informális tudás, amivel az eseményekben részt vevők szolgáltathattak volna. Jelentősek viszont a külföldi tapasztalatok, különösen a tengelyhatalmak (ezen belül is Németország) tapasztalatai a gerillaellenes hadviselésben. Az amerikai fegyveres erőknél több átfogó tanulmányt is készítettek a német hadsereg ilyen irányú tapasztalatairól, számos német tiszt részvételével. A német tapasztalatok ezen a területen évekig meghatározók voltak.²⁰

A Volckmann vezetésével készített *FM* (Field Manual, kézikönyv) *31-20 Gerillaerők elleni műveletek* doktrína 1951-re készült el, jelentős hatása volt az amerikai fellépésre a

14 Warren WILKINS: *Grab Their Belts to Fight Them: The Viet Cong's Big Unit War Against the U.S., 1965–1966*, Naval Institute Press, 2011. 7–9. o.

15 Mark MOYAR: *Phoenix and the Birds of Prey: Counterinsurgency and Counterterrorism in Vietnam*, Bison Books, 2007. 11–13. o.

16 Andrew F. KREPINEVICH Jr.: *The Army and Vietnam*, John Hopkins University Press, 1988. 134–135. o.

17 HALBERSTAM: *i. m.* 259–263. o.

18 HALBERSTAM: *i. m.* 300–301. o.

19 KREPINEVICH: *i. m.* 137139. o.

20 Andrew James BIRTLE: *U.S. Army counterinsurgency and contingency operations doctrine, 1942–1976* [online], 2006. 132–133. o., Forrás: Center of Military History United States Army [2016. 10. 14.].

Fülöp-szigeteken és Koreában.²¹ A doktrína a konvencionális erőkkel együttműködő vagy külső támogatással rendelkező gerillacsoportok elleni harcra koncentrált. Kitért a lakosság védelmének szükségességére annak érdekében, hogy a lakosok együttműködjenek a fegyveres erőkkel. Az erőszak alkalmazásáról szólva elítélte a német túlkapasokat, de érellyes fellépést javasolt, nem vetve el a túszejtés és a kollektív büntetés eszközeit. Taktikai téren sok gondolatot átemelt a német elképzelésekből – ilyen volt például a német Jagdkommando egységek mintájára létrehozott, önállóan működni képes, kisméretű gerillaelleni csoportok kialakítására tett javaslat²² –, újat keveset hozott.²³ Röviden összegezve: a doktrína igyekezett ötvözni az amerikai és a német harctéri tapasztalatokat.

A gerillacsoportok és felkelések iránti fokozott érdeklődést mutatta, hogy az FM 31-20 doktrína kiadását nem sokkal később követte az *FM 31-21 Gerilla-hadviselés megszervezése és végrehajtása* doktrína, valamint az *FM 100-5 Műveletek* doktrínába egy alfejezet beiktatása 1952-ben, amely a gerillafenyegetést taglalta. Ennek nyomán 1953-ban új doktrína született FM 31-15 besorolással.²⁴

Fontos állomás volt a doktrínafejlődés szempontjából az *FM 27-10 A szárazföldi hadviselés törvénye* doktrína, amely az 1949-es genfi egyezmények értelmében illegálissá tette a túszejtést, és foglalkozott a lakosság áttelepítésének jogi lehetőségeivel. Ennek nyomán került sor a katonai kormányzási doktrína frissítésére, amely a korábbiakhoz hasonlóan hangsúlyozta az infrastruktúra-helyreállítás, az igazságszolgáltatás, a helyi igazgatás stb. fontosságát, valamint a helyi szokások tiszteletben tartásának szükségességét. Kiemelte az arányosság és az okok kommunikálásának fontosságát a végrehajtáskor.

A koreai háború csökkentette a gerilla- és felkelésellenes hadviselés iránti érdeklődést, mivel nem játszott olyan fontos szerepet a harcok kimenetelében, mint kezdetben gondolták. A háború fordulópontot jelentett az amerikai hadviselési kultúrában: az Egyesült Államok politikai vezetése tudatosan feladta a kezdeményezést, és politikai megoldást keresett a konfliktusra. A gerillaellenes hadviseléssel foglalkozó kutatást a gyalogsági iskolától a különleges erők pszichológiai hadviselési iskolájához tették át, ami a kutatás leállításához vezetett. Az 1958-as doktrínafrissítés alkalmával a gerillaellenes hadviselésre vonatkozó részeket törölték, csak a gerilla-hadviselésre fordítottak figyelmet.²⁵

A koreai háború intézményi szinten is fontos volt. Fordulópontot jelentett, amennyiben ezt követően az európai hadszíntéren megvívandó háború került az amerikai katonai vezetés elképzeléseinek középpontjába, de ekkor még nem volt meg hozzá a politikai támogatás. Eisenhower elnök a költséghatékonyság nevében a légierőt erősítette, az általa megfogalmazott tömeges megtorlás doktrínában a hadseregnek kevés feladata volt, a megszorítások folytatódtak. Lyman Lemnitzer tábornok ekkor fogalmazta meg a korlátozott konvencionális háború elméletét, amivel szemben a hadsereg vezetése nukleáris fegyverek beemelésével igyekezett növelni a súlyát. Számos rövid életű, költséges és haszontalan fegyverrendszert állítottak rendszerbe ebben az időszakban.²⁶

21 BIRTLE: *i. m.* 131–132. o.

22 BIRTLE: *i. m.* 139. o.

23 BIRTLE: *i. m.* 135–139. o.

24 BIRTLE: *i. m.* 143–144. o.

25 BIRTLE: *i. m.* 147–151. o.

26 Brian McAlister LINN: *The Echo of Battle: The Army's Way of War*, Harvard University Press, 2009. 164–169. o.

1959-ben a kubai forradalom sikere ismét ráirányította a figyelmet a felkelésellenes és gerillaellenes hadviselés fontosságára. Képzések indultak, újra előtérbe kerültek a külföldi tapasztalatok. Ekkor elsősorban a brit és a francia eredményekre igyekeztek építeni. Különösen a francia forradalmi hadviselés doktrína képviselői hatottak a hadseregére, bár elítéltek a franciák polgári lakossággal szembeni erőszakos fellépését Algériában. Az irányzat fő vonzerejét a maoista felkeléselmélettel szembeni kidolgozottsága adta, ami az amerikai doktrínákból hiányzott.²⁷

John F. Kennedy az elnökjelöltsége idején számos ponton hangsúlyozta a felkelésellenes hadviselés fontosságát. Elnökségét a korlátozott háború elméletének híveként kezdte meg, elutasítva Eisenhower nukleáris erőre építő nézeteit. Újra előtérbe állította a szárazföldi erőket azon az alapon, hogy ők tudják elhárítani a kommunista háttérű felkelések jelentette fenyegetéseket. Stratégiájának három fő csapásiránya: gazdasági fejlesztés, politikai reformok és katonai segítségnyújtás.²⁸ Megszületett a rugalmas válaszadás elmélete, amely a lehetséges katonai fenyegetések széles spektrumára kívánt reagálni.²⁹

Kennedy szerint a maoista népi háború elmélete új kihívás, amire kiemelt figyelmet kell fordítani. Az ötvenes években a nukleáris téren tapasztalt túlgondolkodás a hatvanas években a felkelésekkel kapcsolatban jelent meg. Tanulmányok sora szólt a kihívás újszerűségéről, és Kennedy elnök a hadseregtől is újfajta megközelítést várt a probléma megoldásához. A hadsereg vezetésének az új feladatok nem kedveztek, de pozitívan álltak a politikai kezdeményezésekhez. A végrehajtásban mutatkoztak ellentétek, a katonai vezetés a különleges erőkre akarta bízni a felkelésellenes feladatokat, az elnök viszont új megoldásokat, valódi hadseregátalakítást akart. Kennedy nem volt egyedül a nézeteivel, a különleges műveleti közösség támogatta a reformelképzeléseit. A hadsereg sem volt egyedül az új koncepciókkal szembeni ellenállásban, a külügyminisztérium és a Nemzetközi Fejlesztési Ügynökség (Agency for International Development – AID) szintén nem értett egyet a rá vonatkozó változtatásokkal. Emellett a katonai vezetés az elnöki fellépést a haderőnem autonóm kérdéseibe való beavatkozásnak értékelhette.³⁰ Alapvető stratégiai kérdés húzódott meg a véleménykülönbség mögött: Kennedy a harmadik világra koncentrált, a katonai vezetés pedig a szovjetek európai fenyegetésében látta a fő veszélyforrást, és a kezdeményezett reformot úgy szerette volna végrehajtani, hogy az európai érdekek se sérüljenek.³¹ Másfelől, létezett egy erőteljes intézményi szintű elfogultság is a felkelésellenes műveletek jelentőségével kapcsolatban. Brian McAllister Linn szerint: „a hadseregszerte meglévő intézményi elfogultság azt tartotta, hogy az irreguláris hadviselés nem érhet el döntő eredményeket önmagában, és a gerillák, akiknek nincs konvencionális támogatásuk, nem képesek többre, mint »zavaró jellegű, szórványos rajtaütésekre«.”³² A felkelésellenes hadviselés kérdését egyszerű taktikai problémaként kezelték, amely kifinomultabb felderítéssel és kiképzéssel megoldható. Voltak olyan hangok, ame-

27 BIRTLE *i. m.* 161–163. o.

28 BIRTLE *i. m.* 223–224. o.

29 Adrian R. LEWIS: *The American Culture of War: A History of US Military Force from World War II to Operation Enduring Freedom*, Routledge, 2006. 208–209. o.

30 BIRTLE *i. m.* 227–228. o.

31 BIRTLE: *i. m.* 224–225. o.

32 LINN: *i. m.* 182. o.

lyek igyekeztek felhívni a figyelmet ennek az álláspontnak a téves voltára, de nem tudtak áthatolni az intézményi előítéleteken.

Bár a hadsereg vezetése és a Kennedy-adminisztráció elméletben sok dologban egyetértett, mégis számos probléma miatt keletkezett feszültség a politikai és a katonai vezetés között. A problémák egy része személyes jellegűnek mondható. A Robert McNamara vezette védelmi minisztérium elképzeléseit gyanakvással fogadta a hadsereg vezetése. Személye és hozzáállása nemtetszést váltott ki a haderőnemek vezetői közt, mivel sokszor nem vette figyelembe a tőlük érkező ajánlásokat, útmutatásokat és tanácsokat. A miniszter jelentős reformokat hajtott végre a minisztériumban és a haderőnemeknél is, valamint fontos szerepe volt a Vietnamban követett stratégiai irányvonal kidolgozásában.³³

A vietnami háborút megelőző időszakban a felkelésellenes doktrína kidolgozásakor számos forrást – köztük Mao és Che Guevara műveit – használtak fel. Bár a második világháborús német tapasztalatok továbbra is fontosak voltak, a hadsereg nagyobb figyelmet fordított a kortárs konfliktusokra, például a malájföldi és a Fülöp-szigeteki felkelésre. A Huk-lázadás leverésében az amerikai hadsereg tanácsadók küldésével segédkezett, így első kézből származó tapasztalataik is voltak. Az indokínai francia tapasztalatok iránt ezekben az években kicsi volt az érdeklődés, a forradalmi hadviselés doktrína ekkor lényegében csak a különleges erőkre volt hatással. Akkori megítélés szerint a franciák túlzottan konvencionálisak voltak a megközelítésben, nem rendelkeztek elegendő erővel a konfliktus megnyeréséhez és azt is elaprózták, és nem tudtak elegendő politikai támogatást szerezni hazulról.

Az átvett tapasztalatok nem voltak olyan univerzális értékűek, mint azt a hadsereg elemzői gondolták – az erőszak alkalmazása a lakosságirányításban a malájföldi és a Fülöp-szigeteki felkelésnél például elkerülte az amerikaiak figyelmét. Bár a Volckmann-féle doktrína – az FM 31-20 Gerillaerők elleni műveletek (1951) – alapján dolgoztak, sok mindent figyelmen kívül hagytak a saját korábbi tapasztalatokból is.³⁴

1961-ben, röviddel Kennedy elnök megválasztása után a hadsereg egy korábbi doktrínát vezetett be a felkelésellenes műveletekre vonatkozóan *FM 31-15 Irreguláris erők elleni műveletek* címen (ez a doktrína váltotta az 1953-ban elfogadott FM 31-15-öt). A dokumentum alapvető megállapításai között volt, hogy a gerillatevékenység a lakossági elégedetlenség egyfajta külsődleges megnyilvánulása. A lakossági támogatás nélkülözhetetlen az ilyen jellegű tevékenység hosszú távú fenntartásához, és megfelelő társadalmi reformok nélkül nem szüntethető meg. Hangsúlyos volt a hírszerzés és a lakosság elválasztása a felkelőktől, ugyanígy a hadsereg képessége a felkelő fegyveres csoportok elpusztítására, hogy a kormányzat hozzáláthasson a károk helyreállításához és a konfliktus rendezéséhez. Fontos újításokat hozott a civil-katonai együttműködési műveletek terén. Átfogó civil-katonai tervezéssel megvalósítható öt elvet ajánlott: 1) egységes parancsnoki lánc, ahol a polgári és katonai programokat minden szinten egy vezető irányítja; 2) az emberi jogok tiszteletben tartása; 3) offenzív fellépés; 4) mobil különítmények létrehozása; 5) katonai, rendőri és politikai műveletek egyidejű végrehajtása.

Fontos kiemelni, hogy az ellenség megsemmisítését hangsúlyozta a dokumentum, nem a terület megszerzését és megtartását. Az FM 31-15 számos javaslattal élt pszichológ-

33 LEWIS: *i. m.* 210–211. o.

34 BIRTLE: *i. m.* 229–231. o.

giai hadviselési, hírszerzési és rendészeti kérdésekben, és figyelmeztetett az elnyomás és a jóindulatú fellépés közötti kényes egyensúly fenntartásának fontosságára. Ez a dokumentum jelentette az alapját a Vietnamban alkalmazott felkelésellenes megközelítésnek, amit a későbbiekben számos doktrína pontosított. A magasabb szinteken nem törekedtek egy általános kormányzati doktrína kidolgozására, ami megnehezítette a hadsereg munkáját.³⁵

A doktrinális felülvizsgálatok keretében folytatták a meglévő doktrínarendszer fokozatos átdolgozását, melynek során az *FM 100-5 Műveletek* kiadványba is bekerült egy felkelésellenes hadviselésről szóló rész. A gerillaellenes műveletek továbbra is jelentős súlyt képviseltek, ezt bizonyítja az *FM 31-16 Gerillaellenes műveletek* kézikönyv megszületése. Ez a hírszerzés fontosságát és az erőforrások kontrollját hangsúlyozta, és ellenőrzési eljárásokat javasolt, nagymértékben merítve a brit tapasztalatokból. Az offenzív eljárások terén a Wehrmacht által alkalmazott módszerek közül többet is átvett. Fontos újítás volt, hogy brit mintára több olyan taktika is bekerült a kézikönyvbe, ami nagymértékben támaszkodott a tűzérségre az ellenséges gerillaerők megsemmisítésében (ennek a vietnami konfliktusban fontos szerepe lett), ellentétben a tradicionális megközelítéssel. A tűzérséget az ellenséges erők megfélemlítésére és a beszivárgás akadályozására is alkalmasnak találták. Hasonló újító kezdeményezések voltak a páncélos erők alkalmazása terén is. Volckmann munkája erre a doktrínára is nagy hatással volt, terjedelmes részeket vettek át belőle.³⁶

Az utolsó jelentős újítás a Kennedy-érában az *FM 31-22 Az amerikai hadsereg felkelésellenes erői* doktrína volt 1963-ban. A korai fázisban lévő felkelések elleni fellépésre készült, ezért a szubverzióellenes fellépésre, a tanácsadásra és a helyi hatóságok támogatására fókuszált. Újdonsága, hogy tisztázta a helyi félkatonai erőkkel kapcsolatos kérdéseket. Egy évvel később, 1964-ben a hadsereg kiadta az *FM 100-20 Harctéri szabályzat: Felkelésellenes műveletek* című doktrínát, ami a hierarchiában a legmagasabb szintű kiadvány volt, és stratégiai szempontok mentén foglalta össze az előző doktrínák főbb vonásait, egyes pontokon mélyítve a bennük foglaltakat.

A fejlődés azonban nem volt egyértelmű abból a szempontból, hogy a gyors egymásutánban készülő doktrínák nem azonos terminológiát alkalmaztak, és aránytalanul kerültek be a szélesebb doktrínakörbe (az áttekintési menetrendtől függően). A fegyvernemek részéről is volt időnként ellenállás a doktrína kiterjesztésével kapcsolatban.³⁷

III. Az Egyesült Államok felkelésellenes fellépésének vietnami sajátosságai (1965–1968)

Dél-Vietnam támogatása több szempontból is komoly kihívást jelentett az Egyesült Államok számára. Észak-Vietnam közvetlenül határos volt Kínával, amely jelentős támogatást nyújtott az országnak a franciák elleni harcban, és várható volt, hogy továbbiakban is segíteni fogja. Az amerikai vezetés tartott attól, hogy Kína be fog avatkozni, ha az Egyesült Államok szárazföldi hadműveleteket indít, ezért a háború regionális korlátozása fontos

35 BIRTLE: *i. m.* 234–236. o.

36 BIRTLE: *i. m.* 241–247. o.

37 BIRTLE: *i. m.* 248–251. o.

szempont volt, amivel szemben katonai oldalról volt ellenállás.³⁸ Ezzel párhuzamosan a Szovjetunió jelentős támogatást kezdett nyújtani Észak-Vietnamnak a háborús erőfeszítéseihez. Mindeközben egy északi támogatású, déli gyökerekkel rendelkező jelentős felkeléssel kellett szembenézni komoly regionális vonatkozásokkal, hiszen a Ho Si Minh-ösvény a szomszédos Kambodzsában és Laoszban is futott. Egy 1966-os amerikai hírszerzési jelentés szerint 1965-ben a felkelő főerők napi 12-15 tonna ellátmányra szorultak csak az ország határain kívülről, 1966-ra ez a szám 12-20 tonna volt. Ugyanez a becslés a déli országrészben harcolók számát 260-280 ezer közé tette, amiből 38 ezer fő az észak-vietnami hadsereg, 63 ezer fő a VC főerői és helyi erői sorába tartozott, és körülbelül 100-120 ezer fő gerilla volt.³⁹ Ezen túlmenően az északiak konvencionális kötelékekkel támogatták a felkelőket, amikor megfelelőnek érezték ehhez a helyzetet. Délen komoly belpolitikai feszültségek voltak, a belbiztonságot a felkelés mellett a korrupció, a katolikus–buddhista ellentét és a biztonsági erők felkészültségének hiányosságai határozták meg. Az Egyesült Államok haderejét és felkelésellenes doktrínáját ezek a tényezők olyan próbának tették ki, amilyennel korábban nem szembesült.

Korlátozó tényező volt a szélesebb stratégiai kontextus terén, hogy az amerikai vezetés és azon belül a katonai vezetés nem ismerte fel időben a kínai–szovjet szakítás tényét és mértékét,⁴⁰ valamint ennek a vietnami konfliktusra tett potenciális hatását. Ezt a fordulatot csak Richard Nixon elnökségének idején tudták kiaknázni, amikor a kínaiak jelezték, hogy nem fognak beavatkozni. Ezt megelőzően a félelem komolyan gátolta az amerikaiakat a Kínából és a Szovjetunióból érkező hadianyag-szállítmányok megsemmisítésében.

A dél-vietnami vezetés is számos politikai megkötés mellett működött. Diem nem merte a hatalmat delegálni alacsonyabb szintekre, mivel puccsoktól tartott. Nem volt hajlandó olyan lépésekre, amelyek felkelésellenes sikerekhez vezethettek volna, de csökkentették volna az ország feletti kontrollját. A tradicionális hatalmi elit hozzáállása sem volt mindig támogató, hiszen a teljes mozgósítás, az adók kivetése stb. ütközött az érdekeivel.⁴¹ Diemet eltávolították (1963), ez azonban stabilitás helyett instabilitást hozott, a katonai vezetés nem tudott élni a lehetőséggel. 1965 júniusáig hat kormányváltásra került sor, így egy idő után a kormánystabilitás vált amerikai célkitűzéssé. A vietnami vezetés nem javított a teljesítményén, az amerikaiak mégis tovább támogatták őket.⁴²

Az Egyesült Államok belpolitikai helyzete sem volt könnyű: Johnson elnök a belpolitikai törekvései miatt kvázi kompromisszumos alapon vezette a háborút, mivel úgy gondolta, hogy az otthoni reformok végrehajtásához erősnek kell tűnnie a külpolitikában, így a hosszú távú stratégiai kérdések sokszor háttérbe szorultak.⁴³ A belpolitikai és külpolitikai célok ütközése fontos korlátozó tényezőnek bizonyult, a dél-vietnami katonai műveleteket azonban nem befolyásolta.

38 KREPINEVICH: *i. m.* 179–180. o.

39 National Intelligence Estimate Nr 14.3-66: *North Vietnamese Military Potential for Fighting in South Vietnam* [online], United States Intelligence Board, 1966. 1. és 9. o.. Forrás: Central Intelligence Agency [2016. 10. 15.].

40 HALBERSTAM: *i. m.* 245. o.

41 Robert W. KOMER: *Bureaucracy Does Its Thing: Institutional Constraints on U.S.-GVN Performance in Vietnam* [online], Defense Advanced Research Projects Agency, 1972. 13. o.. Forrás: RAND [2016. 10. 13.].

42 KOMER: *i. m.* 24–25. o.

43 Gordon M. GOLDSTEIN: *Lessons in Disaster: McGeorge Bundy and the Path to War in Vietnam*, Holt Paperbacks, 2009. 180. o.

A korszak meghatározó biztonságpolitikai elmélete a dominóelv, melynek elfogadása 1950-re, az amerikai támogatás megindulásának évére tehető. A feltartóztatási politika részeként a korai amerikai stratégiai iratokban Indokína a szabad világ részeként lett meghatározva, és az esetleges elvesztéséhez számos negatív stratégiai következményt párosítottak.⁴⁴ Ez a vélemény sokáig tartotta magát. Robert McNamara védelmi miniszter 1964. március 16-án írott jelentésében az alábbi módon foglalta össze a dominóhatás lényegét: „Amíg nem tudjuk megvalósítani a célt Dél-Vietnamban, majdnem a teljes Délkelet-Ázsia valószínűleg kommunista dominancia alá fog kerülni (teljes Vietnam, Laosz és Kambodzsa), alkalmazkodik a kommunizmushoz, megszüntetve az Egyesült Államok befolyását és az antikommunista befolyást (Burma), vagy olyan erők dominanciája alá kerül, amelyek jelenleg nem kifejezetten kommunisták, de valószínűleg azzá fognak válni (Indonézia elfoglalja Malajziát). Thaiföld kitarthat egy ideig a segítségünkkel, de jelentős nyomás alatt lenne. Még a Fülöp-szigetek is ingataggá válhat, és a fenyegetés nyugaton Indiára, délen Ausztráliára és Új-Zélandra, északon és keleten Tajvanra, Koreára és Japánra nagymértékben megnőne.”⁴⁵ Ez a vélemény azonban távolról sem volt egyöntetű. Az amerikai hírszerző közösség nem értett ezzel egyet – ugyanazon év június 9-re dátumozott jelentésében Laosz és Dél-Vietnam elvesztése kapcsán például csak Kambodzsát tartotta veszélyeztetettnak.⁴⁶ A politikai vezetésben azonban a dominóelv sokáig megkérdőjelezhetetlen volt.

A vietnami háború amerikanizációja

Az amerikai hadsereg 1964 folyamán két tervvel rendelkezett a szárazföldi erők bevetését illetően Vietnamban, mindkettő közepes intenzitású műveletekre volt kitalálva észak-vietnami és potenciális kínai részvétellel. A részletesebb terv kiindulópontja az ARVN sikere volt a felkelőkkel szemben, aktív thai és laoszi együttműködéssel, az amerikai műveletekkel kapcsolatos korlátozások feloldásával és a hadsereg tartalékainak mozgósításával.⁴⁷ Ezek egyike sem teljesült maradéktalanul az amerikai szárazföldi beavatkozás megindulásakor.

Az Egyesült Államok kezdeti célját McNamara védelmi miniszter fogalmazta meg egy dél-vietnami látogatása után készült jelentésében: „Független, nem kommunista Dél-Vietnamot akarunk. Nem kell nyugati bázisnak vagy nyugati szövetség tagjának lennie. Szabadnak kell lennie, hogy szükség szerint elfogadja a külső segítséget a biztonsága fenntartásához. Ennek a segítségnek nemcsak gazdasági és szociális segítségnek kell lennie, hanem rendőri és katonai segítségnek is a felkelő elemek megsemmisítésére és irányítás alá vonására.”⁴⁸ A 288-as Nemzetbiztonsági Akciómemorandum (National Security Action Memorandum – NSAM 288) elfogadásával McNamara definíciója hivatalos erőre emelkedett.⁴⁹

44 Aid for France in Indochina 1950–1954, 3–4. o

45 Memorandum for the President by Robert McNamara, „South Vietnam” [online], 1964. Forrás: Mount. Holyoke College [2016. 10. 13.].

46 Memorandum for the Director: Would the Loss of South Vietnam and Laos Percipitate a „Domino Effect” in the Far East? [online], 1964. Forrás: Central Intelligence Agency [2016. 10. 15.].

47 KREPINEVICH: i. m. 132. o.

48 Memorandum for the President by Robert McNamara, „South Vietnam”.

49 National Security Action Memorandum (NSAM) 288: Implementation of South Vietnam Programs, National Security Council [online], 1964. Forrás: LBJ Presidential Library [2016. 10. 15.].

Ennél konkrétabb megfogalmazás a későbbiekben sem született arra vonatkozóan, hogy az Egyesült Államok mit kíván megvalósítani katonai erővel.

A nagyarányú csapatküldésekről és offenzív alkalmazásukról az NSAM 328 döntött, de ebben a dokumentumban nincs lefektetve semmilyen elv a célokkal, várható eredményekkel kapcsolatban. A dokumentum csak annyit rögzít, hogy „*az elnök engedélyezte a Vietnamban állomásozó tengerészgyalogos zászlóaljok küldetésének módosítását annak érdekében, hogy aktívabb alkalmazásukat lehetővé lehessen tenni a védelmi miniszter által meghatározott és engedélyezett módon, a külügyminiszterrel egyetértésben*”.⁵⁰ Ugyanebben a dokumentumban 18-20 ezer fő kiküldését is engedélyezték. Ez is mutatja, hogy az amerikai erőalkalmazás nem párosult hosszú távú politikai-katonai stratégiával, célja a déli fél összeomlásának elkerülése és a konfliktus lehetőségei szerinti korlátozása volt.

Az amerikai hadsereg vezetése abból indult ki, hogy a felkelők beléptek a maoi népi háború harmadik fázisába, és konvencionális összeütközések fognak következni. A Vietnami Katonai Segítségnyújtási Parancsnokság (Military Assistance Command-Vietnam – MACV) parancsnoka, Willam Childs Westmoreland tábornok és törzse úgy értékelte, hogy a fő veszélyt Dél-Vietnam biztonságára a „nagy egységek” (a zászlóalj vagy a feletti szinten szerveződött felkelő fegyveres csoportok) jelentik. A felkelés harmadik szakasza van legközelebb a konvencionális háborúhoz, ebből következően a stratégia célja a „nagy egységek” harcra kényszerítése. Az amerikai stratégia célja az volt, hogy nagyobb veszteségeket okozzanak az ellenségnek, mint amit az pótolni képes, és ezzel megtörjék a morálját és erejét.⁵¹

Az amerikai hadseregben alkalmazott szempontok a sikerek mérésére az alábbiak voltak: lakosság és terület feletti irányítás, dezertálás, elvesztett fegyverek száma, terrorcselekmények, árak alakulása, veszteségek.⁵² Ez azt mutatja, hogy a MACV a katonai szempontokra koncentrált, figyelmen kívül hagyta a politikai szempontokat, a saigoni belharcokra pedig nem volt megfelelő mérési eljárás.⁵³ Mivel Westmoreland a felőrlő stratégia mellett döntött, a fenti szempontok közül is az ellenséges megölt fegyveresek (katonakorú férfiak, akiknél fegyvert találtak)⁵⁴ száma lett a legfontosabb mérőszám.

A háború kezdeti szakaszában az Ia Drang-völgyben az észak-vietnami hadsereg és az amerikai egységek közötti összecsapásban az amerikai adatok szerint 200 fős saját veszteség mellett körülbelül 1200 főt veszített az észak-vietnami hadsereg. Ez megerősítette a felőrlési koncepció helyességét. Ettől fogva a nehéz egységek telepítésével kapcsolatos minden korábbi fenntartás megszűnt a hadsereg részéről.⁵⁵

A felkelésellenes műveletek végrehajtása – a kor szakkifejezésével: a pacifikáció – kisebb prioritást kapott, mivel a konfliktust az amerikai katonai vezetés nem tekintette az ország biztonságát veszélyeztető fenyegetésnek. Az ilyen feladatok végrehajtása a dél-vietnami hadsereg (ARVN), a területvédelmi milíciák és a rendőrség feladata volt, kezdetben

50 National Security Action Memorandum (NSAM) 288.

51 KREPINEVICH: *i. m.* 164–168. o.

52 Gregory A. DADDIS: *No Sure Victory: Measuring U.S. Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War*, Oxford University Press, 2011. 68. o.

53 DADDIS: *i. m.* 65. o.

54 Uo. 96. o.

55 KREPINEVICH: *i. m.* 169–170. o.

csékély amerikai segítséggel. Maga Westmoreland tábornok nem tekintette a pacifikálás kérdését fontosnak, később is úgy nyilatkozott, hogy azt a civil tanácsadók túlhangsúlyozták az elnök számára.⁵⁶

Westmoreland tábornok ezek tükrében az alábbi menetrendet vázolta fel kezdetben, jelezve, hogy az ellenség fellépésétől függően elhúzódhat a hadjárat.

- Első fázis: a vesztes trend megállításához szükséges csapatok térségbe küldése. Feladatok: logisztikai és bázisbiztonság, a vietnami fegyveres erők támogatásának növelése, jelentős Vietkong-bázis-területek elleni támadások indítása (1965 végére).
- Második fázis: az offenzíva folytatása. Feladatok: offenzív műveletek végrehajtása a pacifikálás támogatására (1966).
- Harmadik fázis: az ellenségtől függő időtartam alatt az ellenséges erők és bázis-területek felszámolása (1967 végére).⁵⁷

A stratégia tárgyalásakor sem hagyhatók figyelmen kívül a konfliktus regionális aspektusai. Az észak-vietnamiak az érvényben lévő szerződések ellenére Kambodzsra és Laosz területét felvonulási területnek használták a déli ország részbe beszivárgó erők számára, amelyek a konfliktus előrehaladtával egyre fontosabb emberi és anyagi bázist jelentettek a felkelők számára. Az amerikai katonai vezetés a Ho Si Minh-ösvény elleni fellépés ürügyén szeretett volna szárazföldi erőkkel behatolni Laoszba és Kambodzsába is, de politikailag ez érzékeny kérdés volt. Csak a Nixon-adminisztráció alatt került sor két kisebb offenzívára korlátozott célokkal, amelyek – bár átmeneti károkat okoztak – tartósan nem voltak képesek a Ho Si Minh-ösvény működését gátolni. A háború ideje alatt az amerikai és dél-vietnami légierő feladata volt a Ho Si Minh-ösvényen délre áramló hadi- és emberanyag megérkezésének késleltetése és elpusztítása.

A háború megvívásának módjában vita volt a tengerészgyalogság és a hadsereg vezetése között. Ahogyan arra már korábban utaltunk, a tengerészgyalogság több tapasztalattal rendelkezett a felkelésellenes hadviselésben, és ez megmutatkozott a vietnami fellépésben is. A tengerészgyalogság kettős feladatot kapott: egyfelől az ország északi részén szembe kellett szállnia a felkeléssel, másfelől el kellett rettentenie az észak-vietnamiakat, illetve szembe kellett szállnia az esetleges észak-vietnami szárazföldi offenzívával. A tengerészgyalogság a hagyományaira támaszkodva itt is innovatív felkelésellenes programokat indított, melyek közül a legismertebb a Többnemzeti Bevetési Szakasz program (Combined Action Platoon – CAP). Ennek célja a közbiztonság javítása és a gerillák kiszorítása volt az amerikai tengerészgyalogos és a helyi területvédelmi erők mentorálásával.⁵⁸ Bár a program sikereket mutatott fel, a tengerészgyalogság vezetésében sem volt összhang a megítélésében, a hadsereg reakciója pedig csalódás és burkolt elutasítás volt, elsősorban azért, mert nem harcoltak a nagy egységek ellen. Westmoreland tábornok úgy vélekedett, hogy amíg a tengerészgyalogosok a lakosságot biztosítják, a felkelők nyugodtan közlekednek vidéken. Ezzel szemben a CAP a legfontosabb funkciójukban gátolta a gerillákat, mert a dzsungelben nem tudtak sorozni, adóztatni stb., és így nem tudták megfelelő utánpótlással ellátni a főerőket.⁵⁹

56 Lewis SORELY: *Westmoreland: The General Who Lost Vietnam*, Mariner Books, 2012. 103. o.

57 DADDIS: *i. m.* 71. o. és KREPINEVICH [1988] 165–167. o.

58 KREPINEVICH: *i. m.* 172–174. o.

59 *Uo.*, 174–176. o.

A hadsereg megközelítésével más problémák is voltak. Kiderült, hogy az észak-vietnami fél a beszívargás növelésével képes választ adni az amerikai fellépésre.⁶⁰ A stratégia nem adott választ arra, hogyan lehetne megnyerni a háborút, mivel – ahogyan Lewis is rámutat – az újdonságot jelentett olyan szempontból, hogy a hadsereg és a tengerészgyalogság feladatai közül tudatosan hiányzott az offenzív fellépés, mivel a légielő volt az offenzív fellépések végrehajtója.⁶¹ Ugyanakkor az amerikai légielő is paradox helyzetben találta magát. Az erős politikai felügyelettel korlátozott műveletsorozat messze állt a haderőnem stratégiai bombázási doktrínájától, mivel nem voltak olyan célpontok Észak-Vietnamban, amelyek megfelelték volna neki. Észak-Vietnam nem volt ipari társadalom, katonai potenciálját a Kínától és a Szovjetuniótól érkező támogatás adta. Bár a konfliktus előrehaladtával a korlátozások változtak, a stratégiai bombázás sosem volt tényleges opció.⁶² Az is menet közben vált egyértelművé, hogy nem jelenti a konfliktus lezárását, ha a népi háború harmadik fázisában elmarad a felkelők győzelme. Ennek a második fázisba való visszatérés a következménye, amire az amerikai hadsereg nem volt felkészülve.⁶³ A lakosság sem volt mindig segítőkész, sok esetben semleges volt, kifáradt a hosszú konfliktusban és a folyamatos belpolitikai viszályokban,⁶⁴ pedig a hatékony felkelésellenes műveletek végrehajtásához nélkülözhetetlen a hatékony lakossági együttműködés.

Bár névlegesen prioritást élvezett, az ARVN kiképzése és felfegyverzése hátrányt szenvedett az amerikai csapatok konfliktusba való belépésével. Már az amerikai konvencionális erők 1965-ös megjelenése előtti időszakban sem fordítottak kellő figyelmet a tanácsadói programra, és ez később sem sokat változott. Ez megnehezítette az amerikai kivonulást, mivel a helyzet látványos romlásához vezetett volna, és a problémák orvoslása sok időt vett volna igénybe. Nem került sor sem közös vezérkar, sem közös egységek felállítására, és sokáig a pacifikáció kapcsán sem volt komoly koordináció a felek között.⁶⁵

Pacifikáció: a másik háború

A háború felkelésellenes aspektusa nemcsak a fentiek miatt szenvedett hátrányt. Katonai oldalról a beavatkozás elején konzekvensen alábecsülték a gerillatevékenység és az ahhoz kapcsolódó gerilla-infrastruktúra szerepét a konfliktus fenntartásában, és ez nagymértékben akadályozta az erőforrások átcsoportosítását a felkelésellenes programokba.

Az amerikai és a vietnami fél megállapodott a feladatok felosztásában. Ennek lényege az volt, hogy az amerikaiak a nagyobb ellenséges erők távoltartásával lehetővé tették a vietnamiaknak a vidéki lakott területek biztosítását. A felosztás nem bizonyult abszolútnak, és a dél-vietnami hadsereg, az ARVN is részt vett nagyarányú támadó műveletekben, ahogyan az amerikai hadsereg is a vidéki területek biztosításában.⁶⁶ A stratégia nem volt sikeres, mivel a hadsereg nem volt képes megvalósítani a felörlő stratégiáját.

60 *Uo.*, 133–134. o.

61 LEWIS [2006]: 160. o.

62 Earl H. TILFORD Jr.: *Setup: What the Air Force Did in Vietnam and Why* [online], Air University Press, 1991. 283–285. o. Forrás: Defense Technical Information Center [2016. 10. 12.].

63 KREPINEVICH: *i. m.* 140. o.

64 *Uo.*, 139. o.

65 KOMER: *i. m.* 96–102. o.

66 BIRTLE: *i. m.* 365–366. o.

A pacifikáció fontos feladat lett volna. A VC árnyékkormányzati rendszere – amerikai zsargonban: Viet Cong Infrastruktúra (VCI) – adta azt a vidéki kormányzási képességet és hatékonysága által a legitimációs kihívást a déli kormány számára, ami sok szempontból leegyszerűsítette a háború megvívását az északi félnek. A VCI soraiban lévő fegyvertelen politikai káderek tették lehetővé a COSVN-döntések végrehajtását és a VC-irányítás elfogadását. A VC-irányítás alá került területeken a fő feladatuk a lakosság megszervezése volt a háborús erőfeszítés támogatására, politikai „felvilágosítást” végezve, a helyeket megadóztatva és a VC katonai egységeihez való csatlakozásra buzdítva. Az adóztatás elsősorban az élelmiszerellátás terén támogatta az országban működő kisebb és nagyobb VC-egységeket. A kormányzati uralom alatt álló területeken a VCI állománya kivette részét a hírszerzésből, a propagandatevékenységből, a felforgatásból és a megfélemlítésből, de segédkeztek fontos déli tisztségviselők megölésében és katonai akciók előkészítésében a falusi szinttől felfelé. A számukról nincs biztos adat, amerikai becslés szerint 1965–1967 között 80 ezer és 150 ezer között lehetett.⁶⁷

Bár amerikai oldalról a civil és a katonai szereplők egyaránt kivették részüket a pacifikációból, 1965 után emberben és anyagiakban egyértelműen a katonai oldalé volt a túlsúly. Ez a katonai érdekeket és célokat helyezte előtérbe, és hiányzott a megfelelő koordináció a nem katonai résztvevőkkel. A pacifikálás katonai aspektusában fontos szerepet játszott még a CIA, az ország gazdasági stabilitásának elősegítésében az AID, információs kérdésekben az USIA stb. Kezdetben nem volt központi koordináló szerv, mindenki végezte a maga feladatait, sokszor a többi kárára. Robert Komer, aki 1967-től az amerikai pacifikációs feladatok koordinációjáért felelt, ezt így foglalta össze: *„Nem létezett egy integrált konfliktusmenedzsment-rendszer, amely összefogta volna az amerikai és vietnami törekvéseket. Összességében az USA és a vietnami kormány a saját programjait lényegében békeidős rendszerrel hajtotta végre – nagyrészt elkülönített bürokratikus elemekkel. (...) A felső menedzsmentstruktúra hiánya hozzájárult a túlmilitarizáláshoz a vietnami és az amerikai hadseregek előtérbe állításával. Szintén hozzájárult az egymást lefedő amerikai és dél-vietnami programok elburjánzásához – addig a pontig, amikor már vetélkedniük kellett az erőforrásokért, és egymást akadályozták. Eközben a felkelésellenes – vagy pacifikációs – tevékenység két szék között a pad alá esett; senkinek és mindenkinek a feladata volt egy-zerre.”*⁶⁸

A koordináció megteremtésének első kísérletére 1966 végén került sor, amikor létrehozták a Civil Műveletek Irodáját (Office of Civil Operations – OCO), amely ekkor civil felügyelet alatt álló szervezet volt. Az OCO létrehozása átmenetinek bizonyult, mivel a pacifikáció 1967 májusában az elnök utasítására a hadsereg felügyelete alá került. Ezzel jött létre a Civil Műveletek és Forradalmi Fejlesztési Támogatás (Civil Operations and Revolutionary Development Support – CORDS) Robert Komerrel az élen, aki elnöki különleges megbízottként (nagyköveti rangban) töltötte be a pozíciót, és ilyen módon egyenrangú volt Westmoreland tábornok törzsének más tagjaival. A szervezet a teljes parancsnoki láncon keresztül létezett, a CORDS-vezető hadtest esetén például hadtestparancsnok-he-

67 Mark MOYAR: *Phoenix and the Birds of Prey: Counterinsurgency and Counterterrorism in Vietnam*, Bison Books, 2007. 11–17. o.

68 KOMER: *i. m.* ix–x. o.

lyettesi rangban volt. A tartományi és körzeti szinten tanácsadói szerepkörben lévő csoportokat – melyek vezetője civil is lehetett – szintén a CORDS felügyelete alá helyezték. A civilek ebben a formában tudtak katonai erőforrásokat a hadseregtől pacifikálási célokra fordítani, de a stratégiát nem tudták megváltoztatni. A CORDS feladatkörébe került minden terv létrehozása és végrehajtása a pacifikáció támogatására, beleértve a területvédelmi milíciákat és a regionális félkatonai reagáló erők állományának kiképzését és a nekik való tanácsadást. Csúcsidőben a CORDS-ban lévő katonai állomány 6:1 arányban volt nagyobb a civil állománynál (6500 az 1100 főhöz), de a civilek az arányukhoz képest meghatározó szerepet játszottak. A hosszú távú biztonság nyújtása lett a CORDS fő feladata, mivel a biztonság hiánya volt a siker fő akadálya.⁶⁹

Az amerikai fegyveres erők tevékenysége sokszor negatívan érintette a pacifikáció folyamatát. A megölt ellenséges fegyveresek számának mérése – az eredményesség fő mutatója – egyik ilyen fontos negatív elem volt. Amellett, hogy nehéz volt kiküszöbölni a kettős számlálást és az eltúlzott számok miatt nem volt retorzió, a túl kevés halottellenség-számnak komoly következményei lehettek. Mivel egy egységparancsnok általában csak fél évet tölthetett harcoló egység élén, és az értékelés nagyban befolyásolta a karrierjét, egy idő után az ellenség megölése öncéllá vált: nem volt kapcsolatban politikai vagy pacifikációs célokkal, viszont jelentős politikai károkat okozó járulékos veszteségekkel járt. A nyomás a statisztikák javítására és a saját veszteségek csökkentésére jelentős tüzerő alkalmazását eredményezte, ami érintetlenül hagyta a Viet Cong infrastruktúráját, de elidegenítette a helyieket.⁷⁰

A masszív tüzerő-alkalmazás jelentős belsőmenekült-réteg kialakulásához vezetett. Az amerikai fél hozzáállása a kérdéshez konvencionális volt. Wheeler tábornok például a nagy menekültszámokat pozitívnak értékelte, nézete szerint ez a lakosság kommunisták előli menekülését mutatta. A keletkező, 1966-ban 860 ezer fős menekültáradat azonban alapvetően nem a VC, hanem az amerikai erőalkalmazás elől menekült. A kommunisták kényszeríteni tudták a lakosságot a vidéken maradásra, például azzal a fenyegetéssel, hogy aki elmenekül, annak a földjét kiosztják másoknak. Az amerikai fél tisztában volt a menekülthelyzet komolyságával és azzal is, hogy a dél-vietnami partner nem képes és nem is nagyon akar a helyzeten javítani. A VC beszivárgása a menekülttáborokba sikeres volt, és jó toborzóhelynek bizonyultak. Sok helyen nem léphettek a táborok területére kormányzati tisztviselők a testi épségük veszélyeztetése nélkül. A vidéki lakosság menekültté tétele sem a lakosság biztosítását, sem a pacifikáció sikerét nem jelentette. 1964–1969 között 3 millió dél-vietnami – a lakosság körülbelül 20%-a – élt több-kevesebb ideig menekültként.⁷¹

IV. Doktrínafejlődés és a vietnami vereség politikai és katonai hatásai

1965-ben sor került a felkelésellenes hadviselés konceptuális alapjainak felülvizsgálatára. Ez megerősítette a korábban rögzített feladatokat, beleértve a potenciális társadalmi

69 KREPINEVICH: *i. m.* 216–218. o.

70 DADDIS: *i. m.* 96–100. o.

71 KREPINEVICH: *i. m.* 225–226. o.

átalakítást hozó reformokat. Újdonságot jelentett, hogy a maoui népi háború harmadik fázisát majdnem kizárólag katonai vonatkozásokban vizsgálta. Gyengesége volt a dokumentumnak, hogy a maoui három fázist (stratégiai védelem, stratégiai patthelyzet, stratégiai offenzíva) méretben és nem módszerben tartotta különbözőnek, és ennek megfelelően válasza az eszkalációra hasonló mértékű eszkaláció volt. A maoui népi háború harmadik, konvencionális fázisában a felülvizsgálat a konvencionális támadó és védekező műveleteket elegendőnek tartotta a helyzet kezelésére. Annak lehetőségét nem vizsgálták, hogy az ellenség képes lehet-e magasabb gerillajellegű egységeket formálni, ami szintén a doktrína gyengesége.⁷²

Ennek a megközelítésnek volt egy sajátos kettőssége: az Egyesült Államoknak nagyobb eséllyel kellett maoui harmadik fázisba jutott konfliktusba beavatkozni, mert az amerikai döntéshozók nem támogatták, hogy az első és második fázisban lévőkhöz küldjenek nagyszámú harcoló csapatokat külföldi kormányok megsegítésére. Vietnamban is ezzel a problémával szembesült az amerikai hadsereg.⁷³

A nagyarányú vietnami műveletek megindulásával az amerikai hadsereg elkezdte frissíteni a doktrinális anyagait. Az egyik fontos felismerés az volt, hogy a maoui harmadik fázisban zajló katonai műveletek nem feleltethetők meg egy az egyben egy konvencionális háborúnak, és a politikai szempontokat ebben a fázisban is szem előtt kell tartani. Emellett számos egyéb tétel frissítését is szükségesnek látták (például a rendészeti feladatok, hírszerzés, katonai-civil kapcsolatok és számos technológiai jellegű kérdés terén).⁷⁴ 1967-re jött ki a hadsereg új felkelésellenes kézikönyvsorozata: az *FM 100-20 Harctéri szolgálati szabályzat: Belső védelem és fejlesztés*, az *FM 31-23 Stabilizációs műveletek* és az *FM 31-16 Gerillaellenes műveletek*. Ez a doktrínasorozat a pszichológiai és a civil-katonai megfontolásokat jóval hangsúlyosabban kezelte a korábbihoz képest. Ez a kiadás már a vietnami tapasztalatok beépítését is megkezdte, olyan kérdéseket is tárgyalt, mint például az alagutak átkutatása. A helyi biztonsági erők megszervezését is kiemelt műveletként kezelte.⁷⁵ Az FM 31-23 doktrína érdekessége, hogy ez a politikai reformok végrehajtása terén már nem áll ki a demokratikus reformok mellett. Fontosnak tartotta a felkelőszervezet elleni műveletek végrehajtását, és nagyobb hangsúlyt adott a nem katonai felkelésellenes műveleteknek.⁷⁶

Más területeket sem került el a doktrínafrissítés. A tüzérvél kapcsolatban például az amerikai hadsereg a hatvanas évek végére teljes fordulatot tett, és elfogadta a nagyarányú tüzérvő használatát a felkelésellenes műveletekben.⁷⁷

Az 1968-as Tet-offenzíva új irányba terelte a figyelmet, amennyiben szertefoszlatta a vietnami háborúról az amerikai politikai vezetés által a nyilvánosság számára festett képet.⁷⁸ Az ARVN és az amerikai és szövetséges erők katonailag fontos győzelmet arattak, az offenzívával a felkelőszervezet jelentős veszteségeket szenvedett, és a korábbihoz képest

72 BIRTLE: *i. m.* 253–256. o.

73 *Uo.*, 361. o.

74 BIRTLE: *i. m.* 425. o.

75 *Uo.*, 430–431. o.

76 *Uo.*, 425–429. o.

77 *Uo.*, 447. o.

78 *Uo.*, 366–367. o.

kisebb fenyegetést jelentett. A támadás sajtóvisszhangja azonban aláásta az amerikai vezetésben a háború folytatása iránti elkötelezettséget, és nagy szerepet játszott abban is, hogy Johnson elnök nem indult újra az elnökségért. Utódja, Nixon a kivonulás mellett kötelezte el magát politikailag, és ez a háború vietnamizálásának politikáját jelentette. A korábbi célkitűzések fokozatosan háttérbe szorultak. A végső, sokáig ki nem mondott cél az emelt fővel való kivonulás volt a konfliktusból, nagymértékben csökkenő amerikai katonai jelenléttel megvalósítva. Bár sokan a felkelésellenes hadviseléshez kapcsolták a kudarcot, Dél-Vietnam végül 1975-ben egy konvencionális északi offenzívának esett áldozatul.

A Vietnamban történtek klasszikus értelemben nem jelentettek vereséget, az Egyesült Államoknak lett volna lehetősége katonai jelenlétének további fenntartására. Ez belpolitikai okok miatt vált lehetetlenné, ezért élte meg vereségként mind a katonai, mind a politikai vezetés, és volt komoly törés az amerikai hadsereg huszadik századi történetében. A katonai vezetésben egyfajta kollektív tagadás alakult ki a felelősségre vonatkozóan. Harry Summers ezredes írta le ezt a legjobban, könyve az 1981-es megjelenésétől a domináns narratíva része lett a konfliktust illetően. Summers szerint az Egyesült Államok katonailag győzött, politikailag szenvedett vereséget, mivel a politikai vezetés nem volt képes biztosítani az amerikai közvélemény támogatását, nem akarta mozgósítani a lakosságot, amelynek támogatása a növekvő költségek miatt szűnt meg.⁷⁹ A vereségnek fontos hatása volt a hadsereg struktúrájára, amennyiben kiderült, hogy a sorozott hadsereg nem alkalmas hosszú távú korlátozott védekező háborúk megvívására. A vietnami háború tette politikailag elfogadhatatlanná a sorozott hadsereg fenntartását. Ez a sorozott helyett az önkéntes haderőre való áttérést jelentette, ami más előnyök mellett csökkentette a lakossági ellenállást a háborúkkal szemben.

Mindez a hetvenes évek elején történő doktrínafriessítésre is hatással volt. A vietnami háború elhúzódása és az általa okozott politikai problémák miatt új politikai irány volt kialakulóban, amennyiben az amerikai politikai vezetés részéről vállalhatatlanná vált a potenciális felkelésellenes műveletekben való közvetlen részvétel. Ennek jegyében fogalmazta meg Nixon elnök a nevével fémjelzett doktrínát, amely a harmadik világban felkeléssel vagy szubverzióval szembenező államoknak csak támogatást helyezett kilátásba. A Nixon-doktrína túlmutatott a Nixon-adminisztráción, a későbbi adminisztrációk is alkalmazták. A felkelésellenes műveletekhez kapcsolódó doktrínák érvényben maradtak, de a szerepük elhanyagolható volt, és megújításuk sem volt fontos a katonai vezetés számára. Csak 1986-ban került sor az *FM 90-8 Gerillaellenes műveletek* kiadására.⁸⁰ A vietnami háború politikai utóéletéhez tartozik az is, hogy az 1973-as War Powers Act jelentősen csökkentette a végrehajtó hatalom mozgásterét a katonai beavatkozásoknál.⁸¹

A hadsereg új doktrínái is a korlátozottabb szerepvállalást kezdték tükrözni. Az 1972-es FM 100-20 a közvetlen katonai szerepvállalás helyett a tanácsadói feladatokat hangsúlyozta a folyamatban lévő felkelések elleni küzdelemben. Az egyszerűsítési folyamatot az 1974-es FM 100-20 zárta le. Ez a felkelésellenes műveletek kérdéskörével foglalkozó egyetlen doktrína az *FM 31-16 Gerillaellenes műveletek* doktrína mellett. Egyértelműen

79 LINN: *i. m.* 195. o.

80 BIRTLE: *i. m.* 482–483. o.

81 LINN: *i. m.* 196. o.

a Nixon-doktrína jegyében íródott, ennek következtében a tanácsadói szerepkör elsődleges fontosságot kapott benne. A szóhasználatban is változás történt: belső védelem és fejlesztés (internal defense and development – IDAD) lett az irreguláris konfliktusokban végrehajtandó katonai feladatok átfogó elnevezése. A hangsúly egyértelműen a felkelések eszkalációjának megakadályozására tevődött át, az alapelvek azonban nagyon hasonlóak maradtak.⁸²

A konvencionális paradigma hívei számára kapóra jött 1973-ban a jom kippuri háború. Megindulhatott a konvencionális hadviselési doktrína frissítése és a hadsereg újbóli középpontba helyezése.⁸³

Konklúzió

A háború amerikanizációjával az amerikai belpolitikai térben – a stratégiai kultúrából adódóan – a győzelem (amelynek definíciója körül sosem volt konszenzus) elérése került előtérbe. A szárazföldi erők bevetésével a rugalmatlan politikai megközelítés miatt (erélytelen kapcsolattartás a déliekkel, a kínai–szovjet ellentétek ki nem használása stb.) kényszerpályára állította magát az amerikai vezetés. Utólag elmondhatjuk, hogy amerikai oldalon a vietnami háború stratégiai ellentmondásokon alapult, és ezért bármilyen győzelem jelentős ráfordítást igényelt volna. Az USA gyors katonai győzelem elérésére törekedett egy elhúzódó háborúban, azonban nem volt hajlandó ezért politikai árat fizetni (mozgósítással, a konfliktus kiszélesítésével, belpolitikai programok feláldozásával a finanszírozás biztosítására stb.) a belpolitikai térben. Ugyanakkor aláasta a hosszú távú stratégiai opcióit Dél-Vietnamban, mivel a stratégiai siker elmaradása, a jelentős veszteségek és a politikai kudarcok ellehetlenítették minden opciót.

A kudarcnak azonban voltak mélyebb okai is katonai oldalon. A vietnami konfliktus a modern, nyugati értelemben vett háborúdefiníciót szétfeszítette, amennyiben ötvözte a reguláris és irreguláris hadviselés módszereit, és információs téren is hatékonynak bizonyult. Az amerikai katonai vezetés nem volt ilyen rugalmas a konfliktus kereteinek értelmezésében. Azt a konfliktust akarták megvívni, amit a fegyveres erők elsődleges feladatának tekintettek, és nem fordítottak kellő figyelmet a nemzetközi, főként francia tapasztalatokra. A katonai vezetés meggyőződése volt, hogy megfelelő mennyiségű erő alkalmazásával képesek lesznek a felkelők és a behatoló északi egységek támadóerejét belátható időn belül megsemmisíteni vagy elrettenteni, diplomáciai útra terelve a konfliktus megoldását. Nem vették figyelembe, hogy a VC képes volt a veszteségeit szabályozni azzal, hogy elkerülte az amerikai főerőkkel való nyílt összecsapást.⁸⁴ Emellett az amerikai fél alábecsülte, hogy a VC és az azt támogató észak-vietnami hadsereg mekkora veszteségek elviselésére képes és hajlandó a céljai elérése érdekében, ahogyan ezt később DePuy tábornok elismerte.⁸⁵ Ennek következtében az amerikai katonai logika megfordult, és az elszenvedett veszteség mértéke is hozzájárult a kialakuló háborúellenes hangulathoz.

82 BIRTLE: *i. m.* 452–455. o.

83 LINN: *i. m.* 201–202. o.

84 KREPINEVICH: *i. m.* 190–191. o.

85 SORELY: *i. m.* 217–218. o.

Az amerikai katonai vezetés nem fordított kellő figyelmet a konfliktus felkelésellenes dimenziójára, a déli félre hagyva a feladat nagyobb részét a vizsgált időszakban. Lewis Sorely amerikai történész rámutat, hogy Westmoreland tábornok véleménye a háború után is az volt, hogy a pacifikáció az erők elvonása volt a főerők elleni harctól.⁸⁶ A helyzetet súlyosbította, hogy az amerikai fél rendszerint túlbecsülte a déli fél teljesítőképességét. Így a stratégiai kontextusban az amerikai politikai megkötések miatt egy bizonytalan idejű patthelyzet alakult ki, amit a VC és az északi vezetés politikailag tudott megtörni. A vietnami konfliktus megmutatta: annak ellenére, hogy az amerikai hadsereg rendelkezett egy konceptuális rendszerrel az irreguláris konfliktusok és a felkelésellenes hadviselés kapcsán, a sajátos vietnami körülmények között ezt nem ültette át a gyakorlatba.

A konfliktus sajátosságai közé tartozik, hogy a katonai vezetés a konfliktust Vietnam-ban apolitikusan kezelte, a belpolitikai támogatás biztosításában viszont Johnson elnök nyomására Westmoreland tábornok személyesen vett részt. A kudarc következtében a civil-katonai kapcsolatok megromlottak, ennek maradandó hatásaként az amerikai politikai és katonai vezetés egymástól eltérő okokból tudatosan került a közvetlen katonai részvételt az ilyen jellegű konfliktusokban. A politikai oldalon elveszett a hit a katonai kompetenciában, és a konvencionális államközi háborúkra szűkült le az elköteleződés. Ez olyan politikai állásfoglalásokban teljesedett ki, mint a Weinberger-doktrína⁸⁷ (később Powell-doktrína), ami nagyon specifikus körülményekhez és feltételekhez kötötte az amerikai katonai erő bevetését. Katonai oldalon a politikai vezetéssel szembeni gyanakvás a felkelésellenes hadviselés elutasításával párosult. David Petraeus tábornok szerint az egyik paradox tanulság az volt a katonai vezetés számára, hogy „*a felkelésellenes hadviseléssel foglalkozó erők létrehozásának nem szabad prioritást adni, mivel, ha nincs jelentősebb méretű erő a felkelésellenes hadviseléshez, egyszerűbb lesz elkerülni az ilyesfajta konfliktusokban való részvételt*”.⁸⁸

Ennek a politikának a stratégiai ellentmondásosságát az iraki és az afganisztáni beavatkozások világították meg, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy katonai és politikai oldalon is alapvető hiányosságok mutatkoznak az irreguláris konfliktusok konceptuális értelmezésében és a megvívásuk körüli kérdésekben, amelyek részben elkerülhetők lettek volna a vietnami tanulságok megfelelő feldolgozásával.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Department of Defense Military and Associated Terms, Department of Defense [online], 2014. Forrás: Department of Defense [2016. 10. 12.]
- MAO Tse-tung: On Protracted War, Selected Works of Mao Tse-tung [online], 2004. Forrás: marxists.org [2016. 10. 13.]
- Field Manual (FM) 3-24: Insurgencies and Countering Insurgencies, Department of the Army [online], 2014. Forrás: Federation of American Scientists [2016. 10. 12.]
- Joint Publication (JP) 3-24: Counterinsurgency, Department of Defense [online], 2013. Forrás: Department of Defense [2016. 10. 14.]

⁸⁶ *Uo.*, 103–104. o.

⁸⁷ LEWIS: *i. m.* 300–301. o.

⁸⁸ David H. PETRAEUS: Lessons of History and Lessons of Vietnam [online]. Forrás: Parameters, 2010–2011 Winter, 55. o.

- Max BOOT: *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*, Basic Books, 2003
- Small Wars Manual**, Fleet Marine Force Reference Publication FMFRP 12-15, United States Marine Corps [online] 1990. Forrás: Marines.mil [2016. 10. 14.]
- Aid for France in Indochina 1950-1954**, Report of the Office of the Secretary of Defense Vietnam Task Force.[online], 1969. Forrás: National Archives [2016. 10. 12.]
- David HALBERSTAM: *The Best and the Brightest*, Ballantine Books, 1992
- Warren WILKINS: *Grab Their Belts to Fight Them: The Viet Cong's Big Unit War Against the U.S., 1965-1966*, Naval Institute Press, 2011
- Mark MOYAR: *Phoenix and the Birds of Prey: Counterinsurgency and Counterterrorism in Vietnam*, Bison Books, 2007
- Andrew F. KREPINEVICH JR.: *The Army and Vietnam*, John Hopkins University Press, 1988.
- Andrew James BIRTLE: **U.S. Army counterinsurgency and contingency operations doctrine, 1942–1976** [online], 2006. Forrás: Center of Military History United States Army [2016. 10. 15.]
- Brian McAlister LINN: *The Echo of Battle: The Army's Way of War*, Harvard University Press, 2009
- Adrian R. LEWIS: *The American Culture of War: A History of US Military Force from World War II to Operation Enduring Freedom*, Routledge, 2006
- National Intelligence Estimate Nr 14.3-66: **North Vietnamese Military Potential for Fighting in South Vietnam** [online], United States Intelligence Board, 1966. Forrás: Central Intelligence Agency [2016. 10. 13.]
- Robert W. KOMER: **Bureaucracy Does Its Thing: Institutional Constraints on U.S.-GVN Performance in Vietnam** [online], Defense Advanced Research Projects Agency, 1972. Forrás: RAND [2016. 10. 13.]
- Gordon M. GOLDSTEIN: *Lessons in Disaster: McGeorge Bundy and the Path to War in Vietnam*, Holt Paperbacks, 2009
- Memorandum for the President by Robert McNamara, „South Vietnam”** [online], 1964. Forrás: Mount Holyoke College [2016. 10. 15.]
- Memorandum for the Director: Would the Loss of South Vietnam and Laos Precipitate a „Domino Effect” in the Far East?** [online], 1964. Forrás: Central Intelligence Agency [2016. 10. 14.]
- National Security Action Memorandum (NSAM) 288: Implementation of South Vietnam Programs, National Security Council** [online], 1964. Forrás: LBJ Presidential Library [2016. 10. 12.]
- Gregory A. DADDIS: *No Sure Victory: Measuring U.S. Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War*, Oxford University Press, 2011
- Lewis SORELY: Westmoreland: *The General Who Lost Vietnam*, Mariner Books, 2012.
- Earl H. TILFORD JR.: **Setup: What the Air Force Did in Vietnam and Why** [online], Air University Press, 1991. Forrás: Defense Technical Information Center [2016. 10. 14.]
- Mark MOYAR: *Phoenix and the Birds of Prey: Counterinsurgency and Counterterrorism in Vietnam*, Bison Books, 2007
- David H. PETRAEUS: **Lessons of History and Lessons of Vietnam** [online], 2010–2011 Winter. Forrás: Parameters [2016. 10. 15.]